

Lexikológia II.

Vyučujúca:	Mgr. et Mgr. Soňa Rešovská, PhD. sona.resovska@unipo.sk
Kód predmetu	1ISMK/U2LEX2/22
Typ predmetu	seminár
Študijný odbor	učiteľstvo akademických predmetov
Študijný program	slovenský jazyk a literatúra v kombinácii
Stupeň štúdia	Bc.
Ročník	3.
Rámcová časová špecifikácia	zimný semester akad. r. 2025/2026
Časová dotácia	2 hod. týždenne, spolu za semester 26
Spôsob ukončenia predmetu	skúška
Počet kreditov	2
Ďalšie informácie	https://e.ff.unipo.sk/ kurz USJL – Lexikológia II.

Požiadavky na udelenie kreditov

• Podmienky absolvovania predmetu z hľadiska dochádzky určuje *Študijný poriadok PU* (najmä povinnosť zúčastniť sa na výučbe v celom rozsahu a ospravedlniť každú neprítomnosť na výučbe). **V prípade tohto predmetu preto bude akceptovaná ospravedlnená neúčast' v rozsahu max. 2 seminárne dvojhodinovky. Táto podmienka sa uplatňuje aj v prípade dištančnej výučby, ktorá predpokladá aktívne zapájanie sa do vyučovacieho procesu na seminári. Prípady, keď je študent pripojený, no po vyzvaní nereaguje (s výnimkou aktuálnych technických problémov), sa vyhodnocujú ako absencia.**

• Na každú seminárnu hodinu musí prísť študent **pripravený** (tzn. mať **PREŠTUDOVANÉ** handouty k jednotlivým témam zverejnené na webstránke kurzu v moodli). Nepripravený študent sa na seminári nemôže zúčastniť a bude mu udelená absencia. Obsahom seminárnych cvičení bude praktické precvičenie lexikálnych javov, ktoré sú preberané aj na prednáškach *Kapitoly z lexikológie II*, a to na základe cvičení zverejnených v Moodli. Študentom sa odporúča účasť aj na uvedených prednáškach ako doplnenie prípravy na semináre.

• Úspešné absolvovanie **priebežných testov** v kurze v Moodli. Testy sú dostupné každý týždeň (ak vyučujúca neoznámí inak) od stredy 16:00 príslušného týždňa do nedele 23:59 nasledujúceho týždňa. Test k príslušnej téme je dostupný iba v daný týždeň a spätne sa neotvára. V nevyhnutných prípadoch je možné čas na jeho riešenie predĺžiť na základe žiadosti komunikovanej pred uzavretím testu. Bodovanie každého minitestu sa bude uskutočňovať na základe tohto kľúča:

%	Body
100,00 – 87,50	3
87,49 – 75,00	2,5
74,99 – 62,5	2
62,49 – 50,00	1,5
49,99 % a menej	0

- Úspešné absolvovanie **skúškového testu na konci semestra** (na min. 50 %).

Výsledná známka za predmet bude pozostávať z tohto komplexného bodového ohodnotenia:

	max.	min.
Domáca príprava – priebežné testy	30	15
Skúškový test	90	35
Počet bodov za semester	120	60

Výsledné hodnotenie:

A	100,00 – 90,00 % úspešnosť
B	89,99 – 80,00 %
C	79,99 – 70,00 %
D	69,99 – 60,00 %
E	59,99 – 50,00 %
FX	49,99 % a menej

Časovo-tematický plán

Program seminárov je kompatibilný s programom prednášok *Kapitoly z lexikológie II.*

1. týždeň (22. a 24. 9. 2025)

Úvodné organizačné pokyny.

Morfologická motivácia. Slovnodruhovú prechody. Transkategorizačné typy.

Opakovanie z LS.

2. týždeň (29. 9. a 1. 10. 2025)

Lexikálna syntagmatika a syntaktická motivácia I. Kolokabilita, kolokácia, kolokačná kompatibilita a inkompatibilita, kolokačná potencia, kolokačná paradigma, kolokačný typ. Viacslovné pomenovanie (VP) ako typ lexémy. Triedenie viacslovných pomenovaní.

3. týždeň (6. a 8. 10. 2025)

Syntaktická motivácia II. Systémová a funkčná charakteristika jednotlivých typov VP. Neutrálne VP (tzv. združené pomenovanie) ako typ VP. Kritériá na odlíšenie VP a voľnej syntagmy. Dynamické procesy a vzťahy medzi jednoslovnými a viacslovnými pomenovaniami – univerbizácia a multiverbizácia. Syntaktická motivácia vo vzťahu k iným typom lexikálnej motivácie.

4. týždeň (13. a 15. 10. 2025)

Frazeologická motivácia. Frazeológia, frazéma, vlastnosti frazém. Typy frazém. Sémantika frazém. Konštrukčné podoby frazém a ich typológia. Frazeologické petrifikáty, varianty frazém, aktualizácie frazém.

5. týždeň (20. a 22. 10. 2025)

Interlingválna motivácia. Preberanie lexém z cudzích jazykov. Adaptačno-integračné mechanizmy. Internacionalizácia.

6. týždeň (27. a 29. 10. 2025)

Abreviačná motivácia. Skracovanie ako lexikálny proces. Skratka ako lexikálna jednotka. Typy skratiek. Abreviačná motivácia vo vzťahu k iným typom lexikálnej motivácie. Abreviačná motivácia a viacslovné pomenovania.

7. týždeň (3. a 5. 11. 2025)

Adherentné typy lexikálnej motivácie.

Temporálna motivácia. Čas v lexike. Temporalizmy a atemporalizmy: antikvarizmy (archaizmy, historizmy) a neologizmy. Neologizácia a spôsoby obohacovania lexiky. Temporálna motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

8. týždeň (10. a 12. 11. 2025)

Expresívna motivácia. Podstata expresivity. Nociónálne a expresívne lexémy. Formálna (zvuková a slovotvorná) signalizácia expresivity. Typológia expresivity. Inherentná, adherentná a kontextová, kladná a záporná expresivita. Druhy LJ s kladnou a zápornou expresivitou: eufemizmy, deminutíva, hypokoristiká, laudatíva – dysfemizmy, augmentatíva, pejoratíva, vulgarizmy. Dynamickosť expresivity, expresivizácia a deexpresivizácia. Expresívna motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

9. týždeň (17. a 19. 11. 2025)

Registrová motivácia. Vymedzenie pojmu/termínu komunikačný register. Základné typy registrov – kolokvializmy, administrativizmy, konfesionalizmy, knižné slová, poetizmy, biblizmy, žurnalizmy. Registrová motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

10. týždeň (24. a 26. 11. 2025)

Observačná pedagogická prax – samoštúdium.

Terminologická motivácia. Odborná terminológia – špecifiká, vlastnosti odborného termínu, vzťah termín – netermín. Terminologizácia a determinologizácia. Terminologická motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

Teritoriálna motivácia. Teritorializmy – nárečové lexémy. Nárečová lexika.

11. týždeň (1. a 3. 12. 2025)

Sociolektická motivácia. Sociolekty. Slangizmy, profesionalizmy, argotizmy. Štruktúrna a funkčná charakteristika. Sociolektická motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

Individualizačná motivácia. Individualizmy (okazionalizmy) v lexike. Homo nominans – človek pomenúvajúci, človek tvorivý. Individualizačná motivácia a iné typy lexikálnej motivácie.

12. + 13. týždeň (8. a 10., 15. a 17. 12. 2025)

Motivačná relačnosť a motivačná dynamika. Typológia vzťahov medzi typmi lexikálnej motivácie. Kooperácia. Determinácia. Inkompatibilita. Dynamika lexikálnej motivácie. Motivácia. Remotivácia. Transmotivácia. Demotivácia.

Študijná literatúra

- DOLNÍK, J.: *Lexikológia*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského 2003.
- DOLNÍK, J.: *Súčasný slovenský jazyk. Lexikológia. (Seminárne cvičenia)*. 3. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského 1999.
- Encyklopédia jazykovedy*. Red. J. Mistrík. 1. vyd. Bratislava: Obzor 1993 (heslá z oblasti lexikológie, lexikálnej sémantiky, frazeológie a slovotvorby).
- FURDÍK, J.: *Slovenská slovotvorba. (Teória, opis, cvičenia)*. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Náuka 2004.
- FURDÍK, J.: *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. 1. vyd. Levoča: Modrý Peter 1993. 199 s.
- HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. a kol.: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. 1. vyd. Bratislava: Veda 1989. 436 s.
- OLOŠTIK, M. – GIANITSOVÁ-OLOŠTIKOVÁ, L.: *Slovenský jazyk. Krok za krokom k maturite*. Bratislava: Fragment 2007.
- OLOŠTIK, M. – IVANOVÁ, M.: *Kapitoly z lexikológie (lexikálna syntagmatika a viacslovné pomenovania)*. Prešov: FF PU v Prešove 2013.
- OLOŠTIK, M. (ed.): *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
- OLOŠTIK, M. (ed.): *Viacslovné pomenovania v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015, 516 s.
- OLOŠTIK, M.: *Lexikálna paradigmatica, sémantika a kombinatorika*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2017. 118 s. Online: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak10>
- OLOŠTIK, M.: *Slovotvorba, slovnodruhové prechody, preberanie a skracovanie lexém*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2017. 120 s. Dostupné na: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak11>
- OLOŠTIK, M.: *Študijné materiály z lexikológie*. Zverejnené na internete v rozhraní Moodle.
- OLOŠTIK, M. – IVANOVÁ, M. (eds.): *Slovník slovotvorných prostriedkov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta PU 2021. 675 s.

- ONDRUS, P. – HORECKÝ, J. – FURDÍK, J.: *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1980. 232 s.
- Slovníky dostupné na <http://slovník.juls.savba.sk/>
- SOKOLOVÁ, M. – OLOŠTIAK, M. – IVANOVÁ, M. a kol.: *Slovník koreňových morférov slovenčiny*. Prešov: FF PU 2005 (2. vyd. 2007; 3. vyd. 2012).